

NO63

NO63

Pedagoogiline poeem

Lavastaja Tiit Ojasoo
Kunstnik Ene-Liis Semper

Dramaturgid Eero Epner, Andra Teede

Laval
Marika Vaarik
ja
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Lavakunstkooli XXVI lend
Jaanika Arum
Markus Dvinjaninov
Marian Heinat
Linda Kolde
Rea Lest
Jürgen Liik
Veiko Porkanen
Helena Pruuli
Jarmo Reha
Reimo Sagor
Simeoni Sundja
Ragnar Uustal
Kärt Tammjärv
Linda Vaher

Tekstid põhinevad näitlejate improvisatsioonidel. Kasutatud ka Taavi Eelmaa, Jaan Kaplinski, Konfutsiuse, Sarah Kane'i ja Peeter Sauteri tekste.

Kasutatud muusika: Steve Reichi "Clapping Music" ja "Music for pieces of wood", Whitney Houstoni "I Will Always Love You", vana Bretoni rahvalaul, Kihnu Virve "Las jääda nii kuis oli", Kelly's Family "An Angel", Talking Headsi "Psychokiller", Lana Del Rey "Video Games", Prodigy "Invaders Must Die" jt. "Dekadendi oopus": sõnad ja viis Peeter Volkonski.

Kursuse juhendaja Tiit Ojasoo

Kursuse erialaõppejõud Kaie Mihkelson ja Priit Võigemast. Tants Kristina Paškevicius ja Krista Köster. Lavakõne Martin Veinmann ja Andres Ots. Kõnetehnika Anne Türnpu ja Tõnu Tepandi. Vokaalansambel Riina Roose.

Lavakunstkooli toetaja AS Teaspon
Aitäh dr Kalev Toots, Tiit Pruuli

Esietendus 13. oktoobril 2012 Permis

Lavastusala juhataja Kairi Mändla
Inspitsient Ülle Hertmann
Pealavameister Reigo Tammjärv
Lavameistrid Risto Roosaar, Mihkel Tomberg, Ivar Villers
Heliinsenerid Martin Hein, Raido Linkman
Valgusinsenerid Ants Kurist, Siim Reisspass
Kostümeerjad Moonika Lausvee, Anu Jääts
Õmblejad Maimu Meritee, Sirje Kiil
Grimeerijad Gristina Krüger, Kaia Pihlak
Kava fotod Tiit Ojasoo ja Ene-Liis Semper
Kava kujundas Martin Pedanik
Teatri direktor-loominguline juht Tiit Ojasoo

Konstantin Stanislavski (1863-1938), Vene näitleja ja lavastaja, teatripedagoog, kirjutanud mitmeid teatrikoolitusraamatuid, mida on kokkuvõtvalt hakatud nimetama "Stanislavski süsteemiks". Mitmed tänapäevalgi näitlejahiriduses kehtivad põhimõtted on pärit Stanislavski tähelepanekutest: kuidas muudab lavalist situatsiooni antavate olude loogika (ehk kui muutuvad olukorda kehtestavad koordinaadid: aeg, ruum, tegelased, tingimused jne); mis on lavalise tegevuse juures ülesanne ehk eesmärk ja mis on pealisülesanne (ehk mille nimel üldse lavale minnakse); kuidas eristada tõelist tundmust ja stampi; kuidas peab keha peegeldama sisetegevust; mis on lavaline sündmus ja kuidas seda mängida, jne. Pidas mh oluliseks pühendumist ja distsipliini.

Anton Makarenko (1888-1939), haridustegelane. Asutas 1920ndatel Nõukogude Ukrainas mitu noorte kurjategijate ümberkasvatamiseks mõeldud kolooniat. Nende tegutsemisprintsip oli uudne: käsuliinide ja absoluutse kuuletumise asemel kasutas Makarenko kaasamist. Noorukid vastutasid ise koloonia ülalpidamise eest, koos koristati ja hariti põldu, valmistati tööriistu ja hoolitseti riietuse eest, kuid samuti organiseeriti ühiselt mitmeid meelelahutuslikke tegevusi. Endise sõjaväelasena juurutas Makarenko ka koloonias sõjaväest pärit lähenemist: kolonialistide tegevus oli distsiplineeritud ja selgelt struktureeritud, noorukid jaotati erinevate ülesannetega üksusteks, kõrgeim organ oli aga üldkoosolek, millel langetatud otsused olid kõigile kohustuslikud. Väga eduka eksperimendi lõpetas Nõukogude Liidu haridusametnike vastuseis.

Reimo Sagor

Marian Heinat

Veiko Porkanen

A pritsõm tut Makarenko i pritsõm tut Stanislavski?

Need eestlased, kel kodus veel hunnikute viisi raamatuid on, võivad riuleid läbi otsides vabalt Makarenko "Pedagoogilise poeemi" leida. Minu eksemplar on kingitud 1963. aastal mu lasteaiakasvatajast emale. Paar aastat tagasi, kui raamat pihku sattus ja ma seda esimest korda lugesin, oli põhiline impressioon, et Makarenko suutis kommunismi viljastavates tingimustes kehtestada demokraatia. Demokraatia kehtestamiseks vajalik autoriteet sai nurgakivi, kui kleenuke prillidega pedagoog turskele kasvandikule vastu hambaid löi ja kasvas tänu väljapääsmatule olukorrale – "Meie ülesanne on raske ja ülesandeid on meil palju. Me täidame neid halvasti, kui meil pole distsipliini," ütleb Makarenko ühes oma kõnes kolonistidele. Tõlkes tähendab see, et kui me tööd ei tee, siis süüa ei ole. Täna'se päevas, kus söögi pärast (veel) eriti muretsema ei pea ja olulisem kui miski muu on inimese individuaalne pale, inimese "mina" kogu oma "keerukuses", on demokraatia seis kõike muud kui hea. Kui kõik on nii autonoomsed ja iseseisvad, nii eripalgelised, siis kuidas saaks olemas olla midagi ühist, demokraatlikku?

Selliste mõtetega läksin ma märtsi alguses 2012 Hamburgi Thalia teatrisse, et teha sakslastega lavastus Makarenkost. Pealkirjaks sai "Fuck your ego!". Aprilli lõpus sealt naastes oli egodega tegelemine andnud lisaks lahedale lavastusele ootamatult selge ja valusa pildi, kui nurka lääne inime end oma individualismis on mänginud. Teatrispetsiifilisemas mõttes – sündmuse mängimise ja laval teineteisega suhtlemise oskust praktiliselt enam pole. Või siis pole sündmuse, mida mängida...

Tudengid olid vahepeal Londonis, vaatasid suurt linna ja well-made teatrit. Kokku saamiseks ja Makarenko ning Stanislavskiga tegelemiseks tundus parim viis korraldada laager, panna kõik inimesed ühte telki elama ja teha kõvasti proovi. Nimetasime laagrit hellitavalt "survival camp'iks", kuigi peale vihma mittepidava telgiriide midagi muud keerulist seal polnud. Aga noh, kui tänapäeva inimesel mobiili aku tühjaks saab, tõuseb kohe palavik, saati siis veel kui mobiilid üldse ära korjata. Lisame siia veel kolm nädalat tsõlibaati ja tulemuseks ongi improviseeritud stseenid täis seksuaalsust ja elujõudu. Stanislavskit peetakse siiani eesti teatri ideoloogiliseks vanaisaks – lavaka õppejõud on kõik otseselt Stanislavski õpilaste õpilased, vanadele näitlejatele meeldib ikka veel noortele lavastajatele "poisikest" teha, küsides: aga mis see pealisülesanne siin on? etc. Samas, elu on muutunud, inimesed on muutunud ja muutuma peab ka teater. Pealisülesandest ja maagilisest "kuist" me ei pääse, kui hästi mängida tahame; samas Stanislavski arusaam teatri ülesehitusest, kollektiivsusest teatris on ilmselgelt kinni 100 aasta taguses ühiskonnas. Teatrietika kehtib siiani – proovi tülles jäta kalossid ukse taha! – aga teater iseenesest liigub minu arvates ühiskonnale risti vastupidides, ehk siis loojate kollektiivi suunas. Kaovad näitekirjanikud, lavastajad, muusikalised kujundajad, õigemini kaovad hierarhiad, ja siin on väga oluline silmas pidada, et kui kaob hierarhia, siis kasvab vastutus. Iga üksiku liikme vastutus on tänapäeva teatris oluline, ja seda me porgandeid kasvatades ja üksteisele põõsa varjus süüa tehes ka õppisime.

Tiit Ojasoo

18. oktoobril 2012, Moskvast

Paar kuud enne esietendust läksid näitlejad koos lavastajatega kolmenädalasse ettevalmistuslaagrisse Lääne-Eestis. Ühiselt tehti proovi, süüa ja tööd.

Väljavõtted XXVI lennu dramaturgia üliõpilase Andra Teede päevikust.

Esimene neljapäev

Mu tuju käib sada korda päevas üles-alla nagu puberteedikul või isasel kassil. Ma arvan, et see on nii meist paljudel. Hommikul kell pool kuus, kui on äratus ja me end külmas tipis riidesse paneme, mõtlen, et käige kõik põrgusse, ma tahan koju, ma ei viitsi, see on absurdne, ma vihkan. Aga kui päike on tõusnud ja me juba tükk aega rannas sileda vee ääres trenni teeme ja see juba mõnus on, tundub, et pole hullu. Et kolmeks nädalaks rannale elama tulemine oli hea idee. Et me õpime siin midagi, jõuame kuskile, saame millestki üle. Või paljust või kõigest.

Näitlejad, kes nii elavad ja töötavad, on üks veider inimlik. Meid on seitseteist, me oleme ööpäev läbi pead-jalad koos ja me ei kakle üldse. Isegi kui on lahkavamusi, alustatakse lauseid sõnadega “ma austan küll su arvamust, aga...” Me kiidame üksteist ja pakume suitsu.

Täna on neljas päev. Esimene oli asjalik. Teine oli ehmatuse, kolmas läks kiirelt. Täna me võib-olla hakkame natuke kohanema. Oli esimene proov, millest tuli midagi välja. Esimest korda me ei istunud kramplikult ja ei olnud vait ja paigal. Eks näitlejatel hakkas Tiidu ees häbi ka. Machiavelli ütles, et alamad peavad juhti kartma, mitte armastama, sest armastus kaob, kui on võimalus omakasuks, aga hirm karistuse ees jääb kauaks ajaks inimese sisse. Omakasu võiks siinkohal olla võimalus laiselda ja und täis magada, karistus võiks olla lihtsalt see, et Tiit meis pettub. See ei ole ju nii raske ja ikka ma ei ole kindel, kas asi saab selles olla. Et eile olime me proovis nii nõmedad omakasust, et täna tegime paremini hirmu pärast.

Ma olen täna kokk ja pean kartulid üles võtma ja putru keetma. Ma ei ole elu sees leotanud kruupe ega võtnud kartuleid, nii et kui jalgupidi adru sees kõplaga mulla alt kartuleid välja õngitsesin ja valgete vastsetega kihavale sipelgapesale sattusin, pidin kreepsu saama. Ma olin vabalt nõus mitte õhtust sööma, suva see õhtusöök, aga jalgupidi sipelgavastsete sees olemine on ilmselt kõige õudsem asi maailmas. Või vähemalt seda ma arvan praegu. Ka Markus ei teadnud kartulite võtmisest midagi, me seisime nii nõutult seal vagude ääres, kuni Laura tuli ja külma rahuga käed mulla sisse ajas. Ta jalad olid sipelgaid täis ja tal oli suva ja siis ma veel ei teadnud, et nädala aja pärast olen mina üleni sipelgaid, sisalikke ja kõrvaharke täis ja mul on suva, leian oma magamiskoti seest kümme ämblikku ja mul on suva, ja korjan padja pealt nälkjaid ja sisalikke ja mul on suva.

Aga ees on esimene öö, mil ma pole tulevalves, võib-olla saan välja magada. Ilmselt küll mitte. Nii raske on siin magama jääda, kogu aeg sagitakse ja tõmmeldakse. Uni on naeruväärsest hõre. Eks see peab lihtsalt väsimusega tulema, lõpuks peab ju keha aru saama, et tuleb magada igal võimalikul hetkel, mis elamisest üle jääb. Kuigi hommikul, kui kell on pool kuus ja kraade kaheksa, lähen ma trenni ikkagi hirmust, mitte armastusest. Tahaks, et ma ei oleks nõme luuser, vähemalt mitte oma töös.

Öösel tuld valvata on tegelikult võrratu. Sa oled lõpuks uinunud ja viskled kõval põrandal kõige kummalisemate unenägude käes, kui sajas dressikas ja paistes näoga Laura sulle käe peale paneb ja pool sosinal ütleb midagi nagu "On aeg" või lihtsalt "Ärka üles". Ta annab Helena suure lilla käekella, millelt me öösel minuteid loeme, ja on juba üle põranda läinud, et oma magamiskoti sahina saatel magama minna.

Uni on nii suur, aga me sõltume üksteisest ja mitte-ärkamine ei ole variant. Tõusen istuli, magamiskott vajub alla ja ma panen selga fliisist vesti, paksu dressika ja jope ja ikka on külm. Lähen tulele lähemale ja püüan esimesed seitse minutit üle elada. Need on kõige aeglasemad ja raskemad. Siis suudan juba liigutada, lähen ukse juurde, astun üle Reimo ja võtan paar halgu. Kuigi Reimo magab, on aru saada, et ta saab aru, et keegi liigub. Temas on nii sügaval see sõduri olemus, et kõlab uskumatult, kui klišeelik saab üks mees paista. Laused nagu "selgroog kraabib kõhunahka" ja "üks puuks ja läinud" on absurdsed. Ainult et Reimo teeb hindamatuks tema veider hellus, hoolivus, paindlikkus ja intelligentsus. Tantsutunnis on ta esimene, kes liigub, ja hästi. Sõjaväes saaks ta ilmselt sellise tantsimise eest peksta.

Igal juhul. Panen puud peale, leek saab teravamaks, suitsu läheb välja. Kell on veerand. Kümne minuti pärast olen korra väljas käinud ja peaaegu hahetavas taevas viimaseid tähti vaadanud. Siis lähen telki tagasi ja hakkkan riideid maha võtma. Täpselt pool lähen teisele poole tipit, panen Markusele käe peale ja annan talle kella. "Ärka üles." Kümne minuti pärast tõstan korra läbi une pead ja näen, et Markus istub lõkke ääres. Teised magavad. Meid on seitseteist, mu kõrval on Raki ja Roma, kaugemal Reimo ja Veiko ja Rea. Tundub, et möödub ainult hetk, enne kui me peame hommikuse trenni jaoks ärkama.

Teine esmaspäev

Täna on sitt ja külm. Me saame liiga vähe magada ja tipi laseb vett läbi. Ma olin poole kaheni valves ja neljast ärkasin selle peale, et vihma sadas sisse. Jälle. Nii külm on ka, et ei taha merre minna. Tunnen end nagu siis, kui liiga kaua kaubalaeval olen, keegi ei viitsi ennast pesta ega riideid vahetada, kõik mehed, ja mina nende hulgas, hiilivad laevakoridorides nagu kummitused.

Ja haisevad. Võib-olla ma saan sellest kaubalaevamadruste koerapilgust nüüd veits paremini aru, sellest, kui nad vaatavad vihma ja ei viitsi varju minna. Ma tunnen end samamoodi, ma vaatan vihma, kuidas see niriseb kollase, haiseva ja tõrvasena mu magamiskotile ja spordikotile, ja ma ei viitsi varju minna.

Käisin eile Pärnus ja nii veider oli linna ja teisi inimesi näha. Me oleme hakanud siin väga vaikselt rääkima, see on vist kõige suurem muutus. Mu sõbranna ja vend rääkisid nii kõvasti ja nii veidratest asjadest, ma ei saanud neist üldse aru. Meie räägime lõkkest ja vihmast, toidust, sellest, kuidas püsida soe ja kuidas saada natuke magada.

Me oleme ikka veel väga kenad üksteise vastu, magame üksteisele lähemal ja äratame üksteist hellemlt. Kuigi need skiso raevu hetked on ikka kogu aeg olemas. Kõige rohkem kammib ikka see ära, et sa ei saa midagi enda eest ise otsustada, sa ei saa otsustada, kus sa käid, mida sööd, kas sa oled *chill* või asjalik. Siis lähedki närvi ja teed midagi risti vastupidi laagriale. Oma väikest punkrevolutsiooni. Ainult et pärast on veel sitem olla, sest see tunne tuleb, et sa oled südametü jobu. Ainult südametü jobud teevad asju laagri vastu.

See vaikselt rääkimine muutub aina tõsisemaks. Täna oleme ainult olmeteemadel suhelnud, ehitamine, puud, päevaplaan. Selline täitedialoog, *small talk*, mida me terve elu harjutame, hakkab ära kaduma. Või pigem on juba kadunud.

Selles mõttes on tore päev, et me oleme Tiiduga koos üksi. Ma vaatan näitlejaid ringis, neid on neliteist ja nad on kummalisel kombel mulle ja üksteisele kõige lähemad inimesed maailmas. See siin ongi maailm. Üle kadakate paistavad küll tuulikud ja üle lahe öösel sadama tuled, aga need jäävad ikka nii üle mõistuse kaugele. Kuigi me ei räägi veel isegi mingeid tohutuid südamesaladusi välja või midagi, me räägime olmest. Nagu öeldud.

Ma korrutan endale kogu aeg, et on olemas inimesi, kes on praegu puhkusel. Magavad valgete linade vahel ilusates villades. Kreekas. Mina olen siin. Ma ei saa üle. See on nii lihtne ja reaalne, siin on tuul ja päike, neliteist näitlejat, mina ja Tiit.

Ma ei ole veel käinud öösiti saunas ega hommikuti ujumas. Tundub kõige targem päeva kõige soojemal ajal vees käia. Täna on vahepeal isegi päikest, siis ujusingi, enne lõunat, üksi tühjal kadakate ja kividega rannal. See on selline koht, kus ainult mina käin ja mudane merepõhi on nädalaga mu üksildasi jalajälgi täis saanud. Pesin vees pead, vetikates ja mudas, ja šeivisin jalgu. Millimallikad ja vesikirbud kihasid mu jalgade ümber. Ujukate rinnahoidja seest pugese suur tigu välja. Selles polnud midagi imelikku.

Simeoni põletas oma jala ära, pani kuuma mootorsae vastu. Rohkem pole eriti kellelgi midagi viga. Laura jäi haigeks, aga tema läks minema Taani. Minu Taani. Aga poisid on nii asjalikud. Kui pühapäeval vennale ja sõbrannale laagrit näitasin, olid nad päris pahvid sellest, kuidas iga nurga taga ehitati ja korraldati, rannale tehti võrguplatši ja kõõki lauda. Tüdrukud hakkisid porgandit, mille me oleme ise kasvatanud, kalasupi jaoks, mida Jõrgen ise keetis kaladest, mis siit samast lahest püüti.

Reedesel peol lämisesime laagris, kui kuulsime rannas vee solistamist. Nagu palju inimesi ujuks, ainult et keegi meist ei ununud, kõik lämisesid. Läksime randa ja nägime hobusekarja, mis oli jooma ja vette tulnud. Meie lampide ja häälele peale nad ehmatasid ja põgenesid põhja poole üle kivide ja kõrkjate. Meie jooksimise järgi, nagu kütid, nagu maniakid. Hargnesime ja mina läksin koos Tiidu ja paari poisiga veski tee poole, kust karjamaa algab. Ajasime tükk aega jälgi, leidsime neid ka, aga ei saanud pimedas aru, kui värsked need jäljed olid. Ja hobuseid ei näinud. Tagasi laagrisse jõudes kuulsime teistelt, et hobuseid üle soo väliköögi ja maja vahelt põgenenud. Teised nägid neid nii lähedalt. Ma olen kade, ilmselgelt, aga isegi jooksmine öisel rannal veepiiril, õlu ja taskulamp käes, oli võimas. Mingi selline tunne, mida ei saa ette kujutada ega kirjeldada.

Õhtuse proovi lõpuni on poolteist tundi. Ma olen nii väsinud. Nii nii väsinud.

PS: Mul on käte peal päikesest villid ja ninalt tuleb nahka maha. Meil on kõigil villid ja meil kõigil tuleb nahka maha.

Teine teisipäev

Me ei kütnud eile ja öösel oli nii külm. Ärkasin mingi hetk selle peale, et Ragnar ütles: "Nii külm." Tirisin ta magamiskoti lukku kinni ja pugessin ise enda oma sisse, üleni.

Hommikul läksid näitlejad ja Tiit võimlema. Ma panin pudruvee ja kohvi keema ja hakkasin tõlkima. Kampsunist ja fliisist ma ei räägi, seal peal oli mul veel kaks jopet, aga ikka oli nii külm. Kogu aeg on nii külm. See on nii teema.

Täna tuli Marika tagasi. Ta ütles, et see tutvustus, mis ma lavastuse kohta tegin, oli hirmutav. See, et kui kaugele me lähme, et õppida, see tundus talle hirmutav. Et see laager on tolm selle kõrval, kuidas sa tegelikult ennast ületama pead, et hea näitleja olla. Mulle tundub see ka mõnes mõttes tolm. Mõned mehed istuvad kümme aastat vanglas, aga meil on täna teise nädala teine päev ja ma ei ole veel absoluutselt lolliks minemas. Ma olen siin. Me kõik oleme siin. Seda me oleme.

Õhtuses proovis käituvad näitlejad nagu oleks Lavakooli esimese semestri teine nädal. Nad on ettevalmistamata ja passivad tuimalt. Tundub, nagu see lahtimine, kuhu me olime jõudnud, oleks lihtsalt kinni tagasi läinud. Ma ei tea, kas see on väsimus või see, et nad arvavadki, et Tiit teeb üksi lavastuse valmis ja mängib selle üksi ära ka.

Me sööme kõik palju vähem ja magada me nangun ei saa. Pann riisi, mõned võikud ja paar pakki jogurtit kahekümnele on täiesti piisav. Käisin ujumas, ilm oli külm ja vesi oli veel külmem, aga ujuda oli okei. Karastamine ja karastumine. Vahepeal tuleb mõte, et mis siis küll saab, kui me tagasi linna peame minema? Seal pole merd ja seal pole tipit.

Teine kolmapäev

Me ei kütnud jälle. Täna on kõigil nii hea. Ärkasin korra öösel, Raki ja Reimo vahel, magamiskotis ja teki all, ja nii soe ja turvaline oli. Kui ilm näitab head poolt, kui taevas on lahti, ei saja ja on soojad ööd, tuleb peale selline lämmitav tänulikkus. Ma saan vist usklikest inimestest praegu aru. Esimest korda arvasin, et saan neist aru, kui olin Alpide vahel väikses külakeses, kus igas suunas olid kiviseinad ees, nii et sa pidid ainult taevasse vahtima, sa vahtisid sada korda päevas taevasse, sest mujal olid seinad ees, ja taevas mäetippudes olid igal pool päikeses helkivad ristid. Siis ma arvasin, et inimesed, kes vahivad kogu aeg üles, võivad tõesti jumalat uskuda. Nüüd ma olen siin ja me kõik vahime kogu aeg üles, sest see on kõige tähtsam, see, mis ülevalt tuleb. Nii et ma arvan, et mingid inimesed võiksid sellist elu elades tõesti jumalat uskuda.

Teist korda ärkasin veidi enne päikesetõusu. Päike tõuseb iga päev palju minuteid hiljem, nii et Tiit tuli meid alles 5.55 äratama. Aga selleks ajaks olid paljud juba üleval. Meie ärkamised on naljakad, igaüks, kes ärkab, tõuseb oma magamiskotis istuli, ja siis me istume ringis ümber lõkkekohta, näod paistes ja silmad paistes, ja vahime üksteisele otsa ja tavaliselt ei ütle midagi. Lihtsalt vahime, kuni keegi esimene virk inimene hakkab riideid selga panema. Siis hakkavad ka teised.

Me ei tee täna hommikul proovi. Poisid teevad puid, tüdrukud korjavad ja hakivad oksid. Selline lihtne kraam, käsu ja kella peale, mis vist praegu kõigile sobib. Teeme laagri elu paremaks, see on nii Maksim Gorki nimelise koloonia järgi.

Tipi all on sipelgapesad, nii et kõigi riided, magamiskotid ja kehad on väikeseid musti putukaid täis. Poisid on mitu korda mürki pannud, sipelgad on nüüd uimased ja aeglased, aga ei kao kuskile. Nad vist ei häiri meid ka enam, sääsed ja puugid häirivad palju rohkem. Marikal on kolm puuki olnud,

aga ta võtab seda väga rahulikult ja ütleb, et kooma ongi tore, saab endale restardi teha.

Peale eileõhtust proovi, kui paljud kadusid ja osad läksid süüa tegema, jõime viiekesi tipis ühe siidri ja ühe õlle ära. See tegi tuju nii heaks, see paar lonksu lahjat jooki. Esiteks oli imetore, et me saime midagi salaja teha ja pahad lapsed olla, teiseks oli kõigil juhe nii koos, et me läksime nagu lahti. Proovis on kõik krampis ja põevad jumal-teab-mis-põdemist, aga pärast hüppavad ringi ja lobisevad sulakulda.

Juhe-koos iseloomustab nii hästi viimaseid päevi. Mul ei tule enam nimed meelde, mingite kirjanike ja kohtade nimed, mingid tsitaadid. Kas teistel on ka nii? Kas selleks me proovis vaikimegi ja muul ajal ainult olmest sokime? Eile õhtusöögi ajal, mis jäi pimedasse kella kümne peale, räägiti anekdoote. Kõik naersid, hea meelega. Kas see ütleb juba midagi meie kohta? Kas me mandume ja metsistume või on see lihtsalt mingi paigalseis? Umbes nagu see hetk, kui dieedi teisel nädalal kaal kinni jääb või juurde tuleb, et siis šokist üle saades jälle kukkuda.

Me teeme täna tööd ja põhimõtteliselt teeme seda vaikuses. Traktor, mootorsaag ja puidu hakkimise masin teevad sellist lärmi, et nangunii pole mõtet lobiseda. Kui välja arvata see, et kogu aeg kõik laulavad. Eelmisel nädalal, peale kolme-nelja päeva laagrit, jalutades ja ujudes üksi linnulaulu, lainete solina ja vaikuse käes, mõtlesin, et millal see *boom-box* mu peas küll vait jääb. Kogu aeg kummitavad korruga kõik laulud, mida ma kunagi kuulnud olen, need ei jää vait, lihtsalt ketravad minuteid ja tunde, vahelduvad ja korduvad uuesti, lähevad ära ja tulevad taas, muutuvad vahepeal David Bowie'ks ja Chopiniks ja siis süldimuusikaks või Anne Veskiaks. See ei läbi mingisugust tsensuuri. See ei lähe kunagi vaiksemaks. Ma pean punnitama ja pingutama, et selle alt linde ja laineid ja vaikust kuulda.

Täna on laagri kümnes päev ja tundub, et mitte ainult mina ei ole sellega hädas, vaid kõik näitlejad on ka, ja see süldiraadio hakkab kasvama meie peadest väljaspoole. Siis ongi, et käies ringi mööda tohutusuurt maa-ala, kus näitlejad paarikaupa või kambakesi tööd teevad, oleksid nagu vappu hommikul Helsingi Stockmanni plaadipoes halva muusika osakonnas või Õllesummeril.

“Itsy-bitsy spider climbed up the water spout...”

“It’s a heartache, nothing but a heartache...”

“Sädeleb, sädeleb miljon õit...”

Kusjuures, kui ma hetk hiljem neilt küsin, et kuule, laula uuesti seda, mida

sa hetk tagasi laulsid, siis ei mäletata eelmisest laulust midagi. Laul tuleb sulle pähe, ketrab ja ketrab, saab nii vabaks ja läheb ära ja ei anna ennast hiljem enam kätte.

“Ain’t no sunshine, when she’s gone...”

“Ma tahan sind, sa tahad mind, milleks meile küll see mäng...”

Ja siis põhiline, meie laagri hümn, mis koguaeg kõigil peas vasardab, mille järgi me süüa teeme ja ärkame ja üksteist peldikute juurde viival teekesel tervitame, ja mille kohta Tiit märkis, et see on nii... nii midagi, et laagri hümniks on saanud maailma kõige halvem laul...

“Mõni peab koera, mõni peab kassi, mõni peab ahvi, kes elab tal sahvris, mina ainult karu armastan!”

Ma mõtlen, et kas asi on ainult meis, meie lollis põlvkonnas, mis igavese Raadio Uno saatel üles kasvanud on, või milleski suuremas. Kas on olemas inimesi, kellel kogu aeg peas makk ei käi? Kui siia oleksid tulnud teistsugused inimesed, kas nemad ei laulaks? On olemas üldse selliseid, kes ei laula? Või küsin ma äkki valesti, kas asi ei ole ikkagi meis, vaid meie ajas? Süüdistada alati oma aega ja põlvkonda! Kui me oleksime siin 50 aastat tagasi või 100 või 1000, kas meie pead oleksid siis vait? Kujutage ette, kuidas su pea sees on vaikus, see oleks nii ilus. Mida kõike saaks teha selle ruumiga, mida kõike saaks sinna vaikusesse panna? Kõik need asjad, mis meile meelde ei jää, mis on meelest läinud, kõik see, mida me välja mõelda ei suuda, need võiksid selle vaikusse sees halva muusika asemel elada. Nad mahuksid sinna ära küll, kõik need asjad.

Teine pühapäev

Jarmo äratav mu minu sügavast, sügavast unest. Panen riidesse ja kohendan tuld. Kell on neli ja õues lärmab, läänetuul on merelt ja torm tõuseb. Püüan kuulatada, kas sajab – siis pean hakkama magajaid prügikottidesse pakkima – aga ei saa aru. Tipi krabiseb küll, aga mitte nagu vihmaga, kuidagi teistmoodi, salakavalamalt. Panen ikka igaks juhuks hästi palju halge peale, telk tõmbab valgemaks ja ma tean, et väljast on tipi valged seinad nagu varjuteater. Magajad on maas, aga minu seisev, istuv, askeldav, riietuv, tuld kohendav kogu on väljasolijatele kohe näha. Veerand tundi on möödas, panen plätud jalga, et pissile minna. Avan telgiukse, pealamp valgustab laagriplatsi, kahte telki, rannapoolseid põõsaid ja soopoolseid kadakaid. Tuul on nii tugev, et hõre vihm sajab horisontaalselt, kõik puud painduvad ja häälitsevad, köögi- ja varustusetelk laperdavad. Ma seisan seal, nägu pealambi vihuse valgustatud, ja saan siis aru, et mind nähakse. Praegu just, praegusel hetkel on keegi, kes mind vaatab, ta võib

olla siinsamas paari sammu kaugusel, ja ta jälgib mind. Ma ei hakka isegi mõtlema, kas see, kes mind jälgib, on koletis, vägistaja, purjus külamees või piraat või röövel või mõrvarliku ataki saanud lavastaja, selge on see, et ta on seal ja ma väga kardan. Väga, kangestavalt. Poen tipisse tagasi, kartes uksest sisse pugedes, et nüüd on see kes iganes mul juba selja taga. Tipis sees saan aru, et midagi ei ole muutunud, ta näeb mind ju ikka läbi valgustatud seinte, nii et kükitan maha. Ma olen keset pimedat metsa, on öö, kõik teised magavad, minu iga liigutus on õue näha, ja mind kaitsevad ainult õhukesest viledest riidest seinad. See ei tundu eriti lohutav, nii et kujutan minutijagu ette, kuidas see, kes hetkel on pigem koletis, võib-olla vägistav koletis, tormab läbi tipiseinte ja haarab mu kaasa ja keegi isegi ei ärka. Seda on hiljem nii kummaline kirjutada, aga tol hetkel, kui sa oled pimedas metsas ja su kujutlusvõime galopeerib ringi, siis on see ainus asi, mis on. Viis minutit on veel minu vahikorra lõpuni aega, kui ma lambiga kõik poisid läbi valgustan, et kontrollida, et nad on seal, need, kes seisavad minu ja koletiste vahel, et seal on arm-näos-sõjaväelane Reimo, kes võiks igale kollile tappa anda, suur-nagu-karu Veiko, kelle juurde võiks peitu minna, väledad Simeoni ja Jörgen, kes kindlasti kahe peale kelle iganes üle kavaldaksid, otsusekindel ja jõhker Jarmo, kelle lähistele ei ole kollidel eriti tark tulla, ja väike Ragnar, kes, ma tahaks uskuda, midagi välja mõtleks, ning lõpuks Markus, kes, kui ma kella vaatan, kahe minuti pärast mu kõige kangelaslikumal moel ära päästab sellega, et ta ärkab ja ise seda kuradi lõket selles kuradi tipis valvab. Ja mina saan minna magamiskotti peitu, kus mind lisaks viledatele telgiseintele ka natuke vatiini ja riiet kaitseb.

Hommikul räägib Markus, et oma valvekorra ajal kuulis ta kogu aeg, kuidas keegi väljast ütles: “Markus, tule välja. Tule välja, Markus.” Ma oleks nii ära friikinud. See oleks olnud maailma kõige õudsem. Õhtul teeme makarone hakklihaga, et tuju paremaks läheks.

Kolmas neljapäev

Tiit tuli hommikul telki ja ütles: “On viisteist kraadi ja udu. Ärgake.”

Udu oli terve meie rannaääre sisse mässinud, nagu vati sisse astusime, kui ükshaaval tipist välja pugusime. Täiskuu oli öösel nii hele, et me ei kasutanud taskulampe, sinise valguse sees heitsid kadakad oma tõntse varje, kui me õhtust söime ja hambaid pesime. Hommikuks oli näha veel midagi, mida see kuu tegi – see oli ämblikud välja ajanud. Kadakaid katsid tuhanded ämblikuvõrgud, neid oli iga oksa peal, suuri ja korralikke, väikseid ja pusades, lontivajunuid ja kärbestele all lookas või prinke ja tühje. Udu jäi võrkude külge, nii et paksud piiskade all kummunud niidid helkisid päikesetõusu kahkjalt valguse käes. Loodusfotograafid oleksid ataki saanud.

Hommikuse proovi ajaks udu hajus, aga päike istus pilvede taga. Päike on kummaline, meie kolme nädala jooksul oleme kaotanud üle tunni aja päikest, kui me esimestel päevadel ärkasime kell pool kuus, on päikesetõus nüüdseks vajunud peaaegu veerand seitsmele. Ka loojub palju varem, nii et nüüd on peaaegu iga õhtusöök juba pimedas.

Me oleme nii väsinud. Me oleme omadega täiesti läbi. Loeme kogu aeg päevi ja öid, mis on jäänud laagri lõpuni, ja elame säästurežiimil. Proovides pigistatakse endast pikapeale ikkagi viimane välja, aga kõik muu, toit ja olme, vaba aeg ja suhtlemine, on nii minimaalsed, et neid samahästi ei olegi. Eile tassisime asjad tipist välja ja tõstisime seinad üles, et peale nelja vihmapäeva esimese päikese käes natuke hallitust kuivatada. Kõik asjad kopitavad, või kui nad ei kopita, haisevad nad tahma ja vingu järgi. Kuigi me oleme vinguga nii ära harjunud, et keegi ei viitsi isegi telgist välja minna, kui öist lõket tehakse ja vale tuul, liiga vali või liiga tugev tuul, õhurõhk või õhuniiskus, niisked puud või miski muu tossu sisse ajab ja seda meie magamiskottide kohal ringi keerutab. Kaks päeva on veel, las ta siis keerutab, me teame nüüdseks väga hästi, et see ei tapa. See paneb lihtsalt silmad natuke kipitama ja teeb uimaseks, ei midagi muud.

Eile rääkisime proovis seksfantaasiad ja mõned, kes öösel ärkasid, jutustasid hommikusöögil, et läbi une mõmisedi ja oiati. Me kõik igatseme kedagi, ma arvan, ja see igatsus on nagu tuikav hammas. See tegelikult ei lähe kunagi ära, aga seda ei ole siin ka kuskile panna.

Näitlejad teevad proovieelset soojendust ja kuigi nad mängivad üht ülikeerulist keskendumängu, tundub nagu nad kõik magaksid. Varsti tulevad Tiit ja Marika ja siis me püüame, sest me ei taha olla sitakotid, kes teatritegemisega hakkama ei saa. Ainult et peale kahtekümnet päeva siin kuuma ja külma, niiske ja läbimärja käes... Tormituulepäevad olid vaat et veel hullemad kui paduvihmapäevad, sest pähe sadava vihma eest saab oma magamiskotiga end prügikotti pakkida, aga läbilõikav tuul, mis terve öö näkku raiub, tõmbab su hommikuks läbi, sa oled jõuetu ja haige ja väsinud, nagu oleks sind terve öö pekstud. Oleme omadega läbi. Ja seda ma juba ütlesin.

Jaanika Arum

Simeoni Sundja

Rea Lest

Markus Dvinjaninov

Marika Vaarik

Helena Pruuli

A black and white photograph. In the foreground, the right shoulder and arm of a person with short, dark hair are visible, wearing a light-colored t-shirt. In the background, a woman with dark hair pulled back is standing, wearing a dark, sleeveless, V-neck dress with a cinched waist. The background is a plain, light-colored wall with some faint lines.

Ragnar Uustal

Kärt Tammjärv

A black and white photograph capturing a poignant moment. Linda Vaaher is kneeling on a dark, wet pavement, her body hunched forward. She wears a white, strapless dress that is partially obscured by the wet surface. Her hair is dark and appears damp, clinging to her face. Her expression is one of intense focus and perhaps sorrow, as she looks off to the side. Her hands are pressed against her chest, and one hand rests on the ground. The wet pavement creates a clear, dark reflection of her form. In the background, the lower legs and feet of several people are visible, suggesting a public setting. The lighting is dramatic, highlighting the textures of the wet ground and the contours of her dress and body.

Linda Vaaher

Jörgen Liik

Jarmo Reha

Linda Kolde

Teater NO63, Sakala 3, Tallinn
www.no99.ee

